

Baltijas Ģeogrāfijas.

Isnahf Selgawā if nedelas.

Maksā bes preefuhitschanaš: no 1. Maija lihds gada galam 1875 — 1 r. 50 f.; par gadu 2 r., par pušgadu 1 r. 10 f., par 3 mehu. 60 f., ar preefuhitschann: no 1. Maija lihds gada galam 1875 — 2 r.; par gadu 2 r. 50 f., par pušgadu 1 r. 40 f. un par 3 mehneseem 90 f.

Nedokšņa un ekspedīcijas Rātoku eelā № 2. — Studinājumus veiem ū. Alī un nāk. k. grabmatu bohē, Rātoku eelā № 8.

No. 9.

Treßchdeenâ, 25. Juni.

1875.

Rahdita is: Sina. Rahds wahrs par wairat eewehrojanteem ſkunfts- (mahlſtas) mebfleem, it iypafchi par kauumilteem un ſuperfօſfateem. Terigakais deenest neelu mainas-laiks. Kreets dehls. Aibildes.

Gutas.

Par Jelgawas iſſtahdi. Mums, Balteescheem, ne-
weens nepahrmetihs, ka mehs karſti, mums waijaga jau
labi eefſt, pirms ſohli teek ahtraf ſpertit. Tapebz Jel-
gawas iſſtahde ir puſbrihnumſ. Kas wareja dohmaht,
ka kahds preeſchlikums no barona funga W. von der
Recke Jelgawas amatneeku beedribā, par labumu panahk-
ſhanu jaur ſpehku ſameenofshanu, tahdus auglus neſihs,
ka ſchi iſſtahde! Wina tareiſes preeſchlikumu virmais
auglis bija: kommissiija, ko eezehla, lai puhletohs ar iſdi-
binaschanu, ka muhsu rohku amatneekeem waretu peepa-
lihdſeht uſ preeſchu tilt, un ſchi kommissiija nu aftkal lika
beedribai preeſchā, woi nederetu iſſtahde no amatneeku
iſſtrahdajumeem; kuru preeſchlikumu beedriba atrada ne-
ween par labu, bet ar uſnehma apgalwofshanu par wiſahm
iſdohſchanahm uſ fewi. Kad nu barona W. von der Recke,
ka ſchahs iſſtahdes gariga tehwa neweens nau minejis,
tad nau wairak ka peenahkums, to tē dariht.

Nu bija darba lauks dohts, darbam wahrti atmehrti; nu tika spreests par isskahdes aprohbeschofchanu. Sche dohmas isschikhrah̄s: weeni gribaja isskahdē peelaist tik rohkas isskahdajumus un tohs ar tik no Balteeschu amat-neckeem un ja tee tohs paschi isskahdajuschi; ohtri qahja gan tahslak un ne-isslehd̄sa fabrika raschojumus, bet gribaja, lai isskahde tik industrijai par labu nahkoht un ka tapehz no tahs semkohpibas leetas lai paleekoht nohst, un tee, kas scho gribaja, palika wairumā. Pehz scha spreeduma kommissijai bij jaturah̄s; kād ta wehlak ari pahrleezinajahs, ka semkohpibu pee mums no isskahdes isslehgt pagalam ne-eespehjama leeta, tad tomehr palika semkohpibas schķita no wiſahm ta wahjalā isskahdē, un kād nu muhſu usdewums ir, ih-paschi par scho ūchķiru pahrleevreest, tad newarehs leegt, ka schis usdewums nebuhs pahrleeku pateizigs.

Kommisjijai, kas nepeekususe vuhlejahs, dohdam no wisas firðs gohdu, un fad warbuht wiſ nau tā iſdeweess, tā daschi to wehletohs, tad nau japeemirſt, ka winai ſchis darbs pawifam ſwesch bija, ka eepreeksch neweens ne-wareja galu apſwehrt, un ka winas eespehjai bija ſchauras rohbeſchas wilktas, ka tapehz winai bij tik taufidamai us preekschu jaeet. Kad tomehr galā wiſs tik jauki iſdeweess, tad kommisjias novelnumis jo qaischaki redsamis.

Gesim nu isskahdē, kas beidsamās astoni deenās preeksch atklahschanas it ka tauriņš no lelles išperinajusees. Pa-

preekſch mehs teekam apklahtä ruhni, kuras plats widus un diwi fahnu gangi ar daschdaschadahm iſtahdes leetahm pilditi, tad nahk flajums, lohti jaufi isglihtohts ar puku platscheem, statuwehm, venkeem, fur pauehnī apfahstees. Sahmus pa kreisu stahw restorazija; tahlak us preekſchu nahk apklahta ruhme preekſch rateem un zitahm tahdahm iſtahdes leetahm; galā flajums ar maschinehm. Iſtahde ir eegrohſita pehz Nikolai L. preekſchlikumeem; wi-
dus flajums ihpaſchi zaar ſkunftsdahrsneeka Hain darboscha-
nohs, furam pehdejam ihpaſchi var to vateiiba veenahkahs.

Kas ko us iſſtahdi fuhta, ir pahrleezinahs, ka ta ta labaka leeta, ka winam zeenishanas alga newarehs ſuſt, un jaleezina ir, ka Zelgawas iſſtahdes apſpreedeji") ari now ſkohpi bijuschi ar zeenishanas algu; bet kaf tomehr daschi ſuhdsahs, ka teem peenahziga alga aiftureta, tad ja-at-gahdina, ka wiſu wehleschanohs neweens nesphehs iſſpildiht, lai gan us to newarehs paſtahweht, ka ziti, un warbuht tee paſchi apſpreedeji, kaf tee taſs leetas no jauna pahrſpreetu, zitadi nespreeſtu, kaut tas gan ari tik vee kahdas retas leetas waretu notilt. Mehſ gan neefam iſſtahditu ſchnapſi un alu iſprohwejuschi, tadehſ ari tik to waram iſſazicht, ko no pratejeem, no kahdas publikas dalas par alu un ſchnapſi dſirdejuſchi, un tee ſpreesch: ka Behrnawas (Jacob no Cleonorenhof) alum augſtaka alga peenahkuſees, ne ka kahdam Raunu iſſtahditajam, kura alus daudſfliktaks bijis un tomehr ar to paſchu gohda algu zeenihts. To paſchu ſpreesch uo Sillera Zelgawā. Silleram ta leelaka deſtilatura Zelgawā; wiſa ſchnapſus jo tahlu zeeni un no iſſtahdes apſpreedejeem tam tik treſch à alga peespreesta, kurpretim kahdam fungam, kas pomeranzu ſchnapſi pats preekſch ſawas mahju bruhkes fataſiſis, o htra alga peespreesta. Negribam teeptees, ka ſchis ſchnapſis nebuhtu labs, bet kadehſ tahdu ſchnapſi, ko kas pats preekſch ſawas bruhke fataſiſa, lai us iſſtahdi ar ihpaſchu un jau augſtu gohda algu zeeni, tas mums nau ihſti ſaprohtams. Bet par wairumu neweens nerraudahs, tadehſ ar nekahda leela nelaime nebuhs, ka reif ari kahdu mahju ſchnapſi us iſſtahdes zeeni. Kad apſpreedeji ſawu darba bija jau beiguſchi, kad zee-nito wahrdi, zeeniga Gubernatora k. klahbtuhfchanā, bija nolaſiti un zaur „Rigaſche Zeitung“ iſſludinati, tad lee-fahs wehl bijuse ohtra apſpreeschana, jo minetas awises 136. numurā ir daudſ gohdatu wahrdi, uſſkaititi kas pir-majas ſludinaschanas truhkſt; pee wehlak zeeniteem nau

^{*)} Katriai ihpaſchai iſſtahdes ſchekirai bija ſawi ayſpreedeji.

ar peeminehts, par ko ihsti teem zeenishanas alga preefesta un mehs spēhjam finas par zeenishanas algahm tik tahdas doht, kahdas tahs no Rig. Zeit. smelamas, jo Latweeshu preffei, zif mums finams, zaur komiteju nekahdas finas nau pefuhtitas.

Imā zeenishanas alga jeb sudraba medali ir preefresti:
1mā fchirā, par metalu iſſtrahdāſchanu:

- 1) A. J. Reuss — Rihgā, par dſelscha naudas ſkapi.
- 2) A. Kuhn — Jelgawā, par alwa un britanijas leetahm, ihpaschi par weenu deſtilatura aparatu.
- 3) J. Adler — Maskawā, par lohti patihlamahm ſelta leetahm un pehrwehtu ſeltu.
- 4) E. Dannenberg — Jelgawā, par ſelta leetahm.
- 5) E. Beyermann — Rihgā, par uſ mata iſwestu pulwera ratu modali no ſudraba.
- 6) Hobrecker, Witte un Herbers — Rihgā, par drahti un drahts iſſtrahdajumeem.
- 7) E. Weiß — Rihgā, par drahts iſſtrahdajumeem, ihpaschi drahts wirwehm.
- 8) J. Taube — Rihgā, par drahts audumeem.
- 9) S. Hirschman un dehla — Kuldīgā, par ſchujamahm un leelahm adatahm.
- 10) Th. Braun — Rihgā, par ſtrehlehm un flintehm, ihpaschi par winas eekaltu iſglīhtoschanu.

2. fchirā par kohku iſſtrahdajumeem.

- 11) Huzelman un Sittig — Berline, par biljartu ar veederrumu.
- 12) J. Brüggen — Pehterburgā, par biljartu ar veederrumu.
- 13) G. Beganer — Rihgā, par landauer rateem.
- 14) W. Wengel — Rihgā, par rateem.
- 15) Kunze — Jelgawā, par kohka darbu pee kareetes.
- 16) E. Willmanns — Jelgawā, par rakstamo galdu.
- 17) E. Ludloff — Rihgā, par ohjola bifeti pehz gohtu patihkas.

4. fchirā, par wehrpjumeem, audumeem,
iſſchuwumeem:

- 18) Greetai Burtewiž — Dohbelē, par fahrstu un wehrptu wilnu.
- 19) Baltijas linu manufakturas kompanijai — Rengaragā, par linu un pakulu dſijahm.
- 20) Romanowa linu fakturai, par linu dſijeem.
- 21) Robert Beck — Rihgā, par kohkwilnas wehrjumeem, wilnu un dſijeem.
- 22) Michail Moroſow — Nikolajskā pee Maskawā, par ſamtu.

5. fchirā, par apgehrbu:

- 23) J. Rübe — Jelgawā, par ſalmu zepurehm.
- 24) Hugo Reſs — Rihgā, par rohkas ſkunſtigeem iſſtrahdajumeem.
- 25) M. Grünwaldt — Rihgā, par kuschofu prezī.
- 26) A. Namm — Jelgawā, par zepurehm.
- 27) Nikolai Hübner — Pehterburgā, par ſahbakeem un gaſloſchahm.
- 28) J. Popp — Rihgā, par zepurehm.

6. fchirā, par papihra iſſtrahdajumeem:

- 29) A. Freyberg (August Lyra) — Rihgā, par konto grahmatahm, mapehm un rakſtamahm leetahm.

- 30) N. Hübner — Jelgawā, par grhhmatu ſehjeju iſſtrahdajumeem.
 - 31) Lankowsky un Liccop — Jelgawā, par daschadu tinti.
 - 32) Baron L. v. Klüchner — Warnowizā, par muhrakmineem, plahnaſmineem (Fliesen) ſiles- un akas akmineem.
 - 33) H. Burghard un beedri — Hamburgā, par Mejillones guwano ſuperpoſatū, kas 22 prozentes, uhdēn iſkuhtſtoſha foſfora ſlahbuna tur.
 - 34) Wm. Hartmann — Thorensbergā pee Rihgas, par linſehklu elji un ſirniſi, taukahm eljes lakahm, mehetu-, mahju- un iſtabu laku.
 - 35) Aptekerim J. Görz — Jelgawā, par ſkaidrotu ſimenelju.
 - 36) Georg Thalheim — Rihgā par ſpeeschamo laku un butelu ſweki.
 - 37) Georg Thalheim — Rihgā par ratu ſmehri.
 - 38) A. Oehlrich un beedri — Rihgā, par ratu ſmehri.
 - 39) Karl Chr. Schmidt — Rihgā, par portland- un roman- zementu.
 - 40) Portland zementas fabrikim Kundā — Igaunis, kuras ſinatais Liwent ir, par portland-zementu.
8. fchirā, par uſtura un atſpird ſinashanas leetahm:
- 41) Ullnajew — Samarā, par auglu likeereem.
 - 42) H. Knaut, Leel-Oſeldā, Alisputes apr. par Waldſchloſchen alu no Dienſdorfa bruhſcha.
 - 43) Kanter — Ellejā, par bairiſch-alu un Anglu porteru.
 - 44) Lankowsky un Liccop — Jelgawā, par ſchokoladi.
 - 45) G. A. Eck — Rihgā, par daschahm miltu prohwehm.
 - 46) Dr. Aug. v. Dettingen — Ralkuhnē, par ſauju raugu.
 - 47) J. A. Helmsing — Jelgawā, par limonadi.
 - 48) Torkiani, — Jelgawā, par konfektehm.
9. fchirā, par ahdas iſſtrahdajumeem:
- 49) J. Golz jun. — Jelgawā, par ahdas ſcheſtehm.
 - 50) W. Wengel — Rihgā, par ſirgu leetahm.
 - 51) E. Knigge — Jelgawā, par zimdeem un ahdu.
 - 52) Nikolai Hübner — Pehterburgā, par ſahbaku ſcheſtehm.
10. fchirā par buhwes darbeem:
- 53) J. J. Jaegermann — Rihgā, par apaku balti glaseeretu vohdu krahſni un dedſinatahm mahlu leetahm.
 - 54) J. Walther — Rihgā, par bruga plahtehm no zementu un wiņu iſleetaſhanu aplahtas ruhmēs, kā ar par dahrſa ſehtas ſtabeem un ſehtas akmineem no zementu.
 - 55) H. Nikolai — Jelgawā, par widus gabalu no ſahles parketes.
 - 56) A. Dieže — Rihgā, par glihtu zimmermana, diſhlera un bilschgreſcha darbu pee dahrſa ehjinas.
 - 57) G. J. Balbian — Jelgawā, par atſlehgū uſ drohſhibas.
11. fchirā, par ſinatnibas instrumentehm:
- 58) Dozentam Thomā — Rihgā, par krahjumu pahmekletu ſemju un ſkunſtigeem mehfleem — leelu ſudraba medali no Domehnū ministerijas.
 - 59) Mertz — Jelgawā, par ſeenas pulkſteem.

12. Šchirkā, par mahzibas lihdsefkeem:
 60) Amatneeku beedribai Rīhgā, par preeksch — un tahlak mahzishanas skohlu.
13. Šchirkā, par sīh mejumu mahkſleem:
 61) A. Freyberg (August Lyra) — Rīhgā, par konto grahmatahm un raibdruku.
14. Šchirkā, par sem- un meschko hōvibū:
 62) Paul Abratnow — par 139^{3/4} mahrzinās īmāgeem īmeescheem.

(Nahlofschē numurā turpinajums.)

18. Junijā, kā mums teik stahstihts, nodedīs Stalgenes frohgs, Bauskas zelmalā, ar wišahm zitahm peederigahm ehkahm. Uguns zebles no rīas, zaur ko, tas ne-efoht wehl finamis, un īsplatijses tāhdā ahtrumā, kā dauds mantas newarejuschi wairs īglahtb. Skahde esohi lohti leela.

Jelgavas gimnāzijas simtu gadu īwehkti sahkahs 16. un beidsahs 18. Junijā. Gimnāzija ir dibinata Pehtera deenā, 29. Junijā; bet toreis Kurseme rehkinaja laiku pehz jaunā kalendera, kas 12 deenas uš preekschu, un ta tad pehz tagadeja laika rehkinuma, pehz wežā kalendera, kriht dibināshanas deena uš 17. Juniju. Par īscheem īwehikeem plāšak nahkoschā nummurrā.

Sweedru īehnijsch Oskars II., atbrauks 25. Junijā par juhru uš Rīgu, valiks par nakti uš ohstas kugi, apmeklehs 26. Junijā Rīgu un brauks tad pa dīselszēlu par Dinaburgu un Smolensku uš Maskawu.

Zitreises Īstreiķi feisars Ferdināds ir 17. Juni Pragā miris. Winsch atteizahs waldīshanai jau nomeera laikos, 1848. gada.

Vinu zena, drāsku pāzehlujees, jau atkal sahk eet atvālā; ir preeksch labibas truhkfī pīrzejū. Par pudu grīku putraimū negrib ne rubli maksah, kaut gan kahds mājuminjsch pa 1 r. 2 kap. pudā pāhrdohts, par 120 m. īmāgeem rūdseem maksaja 73 kap. pudā; par ausahm lihds 75 kap. pudā; pehz īmeescheem nau nekahdas prāfīshanas.

Wilhelm Bauer, prāsts Bairei saldats, kas īsdohmaja sawadu kugi, ar kuru pa uhdens apakšu war braukt un kas weenu tādu arī Krimas karā preeksch muhsu waldīshanas buhweja, ir miris.

Jelgavas īstahdi apmekleja īwehīdeen 15. Junijā, pahri par 9000 zilweli, bes teem, kam bileses uš wišu īstahdes laiku īsnemtās.

Ar 19. Juniju s. g. nahk īpehktā jauni pastes likumi, pehz kureem maksahs wehstule, weenu lohti smaga, 8 kap., walines wehstules 4 kap., par suhtijumeem avaksch krosta īehjas ik par 4 lohtehm 2 kap. (Drīkatas grahmatas un aktes warehs tā suhtīht lihds 2 mahrzinahm; prezēs proh-wes lihds 20 lohtehm.) Wišadus suhtijumus war apdroh-fīchāht un ir jamaksā suhtītajam 15 kap. un preti nehmajam 10 kap. Pēc suhtīshanas maksā, kahda ta lihds īchim pa 3 un 2 kap. par wehstuli pastahweja, ir atzelta.

Stempelu likumi nahks ar 1. Julijā īpehktā.

Schogad buhshoht Kreevijā 32 īstahdes.

Uš Jelgavas ugundēsēju deenas, 14. un 15. Junijā, bija 23 ugundēsēju sābeedroshanahs aissstahwetas, prohti: Baltišķportas, Bauskas, Tehrpatas, Wilandes, Saldus, Jaun-Jelgavas, Rūdīgas, Alisputes, Tāklobates, Lemsales, Īeepajās, Slohkas, Tālkes, Tukuma, Jelgavas, Vernawas, Pleskawas, Rehweles, Walkas, Zehfu, Wentspiles, Rīgas un Schaulu. Ir nospreests

nahkoschū uguns dīsēhījeu deenu, pehz trim woi pīezi ga-deem, Tehrpata tureht.

No Burtneekem. Pee mums par rūdīsu laukeem wa-reja ar preeku garam eet, jo tee it labi stahweja; daschās weetās no leetus jau weldēs sakrita. 6. Juni pehz pu-sdeenas pee mums bij pīrmās īipris pehrlons ar kreetnu leetu, un ap pulkstens 4 īazehlahs sturmē un atnesa krusu. Krusa eeksh masa laika nokapaja kahdeem 11 īaimneekem rūdīsu laukus, 4 pavīsam un teem zīteem pa dālai; ari abholinsch, kahposti un lini ir nokapati un daudseem no warena leetus māsarejas tīhrumi īnesti un gauschi fasisti. Wišas īeleijs skrehja warenaki, kā pāwasarā. Neweens nau fāwus laukus apdrohīchinājs. —n—

Tauna blehdiba. Par nedelu preeksch debesbrauk-īshanas deenas eenahk kahda Valodeescha īaimneeka mahjā pājauna īgaunu meita, sakahs kā no Blāhtereescheem esohi un par Trīhni īehkabjohns īauzotees. Bijūse īeeweete ar strupeem pameleem mateem, wahjahm kahjahm, weenu azi un noplihīsfaham drehbehm. īaimneeks par nabadsiti, kas ari Latvīski runajuši, apsēchelojees un dewīs darbu un maiši. īwechīneze bijūsi lohti pāklausīga un wišu labi īdarījuši. Tē peenahk māsaras īwehkti. īwechīneze kahrojabs widusdeena uš bašnizu eet, bet ar īkāndahm newar. īaimneze to apgehrbj īawās bašnizas drehbēs, kahdas 20 rubulu wehrtibā, un īaimneeks to aīswed uš Burtneeku bašnizu. Deewa kāpīsīshana beigta un īwechīneze ar wišahm īaimnezes drehbehm pāsudūsi un wehl lihds īchodeen ne-efoht atrasta, lai gan par to pīe bašnizas flūdinaja. Wahjas kahjās drihs weselas palikusčas. —n—

Par Tehrpatas mahzibas apgabala kuratu ir ihīs stahtsrahts Saburow cezelts.

Pirmo reiži ir par Widsemes wīrstesās wīze-prezidentu īewehlehts wihrs, kas pīe Widsemes mīschneekem nepeider, stahtsrahts E. v. Schulz.

Pēnas īuberna īeelīs barōs tāhrpi noehd dāhrīs, meschus, laukus, plāwas. Kahdi tee bari, tas redīs, kas uš dīselszēla falasījušees un pūsohtras īundas rīndas no tāhlak īeeshanas īsturejuschi.

Menoniti no deenwišu Kreevijas wehl aīsveen aīs-eet; ta tagad kahdas 300 dwehseleš no īodesā uš Ameriku, ihpaschi uš deenwišu Kanada no-eijoht.

Nelaika Amerikas prezidenta Linkolna aīraitne ir prāhtā īajukuse.

Seemel-Amerikas valsti Massachusetts ir Holiolā katoļu bašniza nodeguše, ar kuru 107 zilweli īadeguschi.

Kreevijas īeebīu wehrā nemīshana aīrīsemē zaur suhtīneem un konsuleem nahk par gadu uš 1 milj. 452,700 rubl.

Lai īeewis pāsārgajoht Jaun-Kreeviju (kā tohs īuberna ap Melno juhru īauj), no tīrīsha bāda gāda, rakša „Māſķawas awise.” Ap Balta, Kērjones īuberna, esohi mas zeribas uš augligu gadu; ir no Podolijsā nenahkoht nekahdas labas īinas. Rentneeli behgoht; grunts ihpāšneeki, kas tik ar īeenetu naudu maksājuši bankas ītreses heidsamōs diwōs gādōs, ir speesti īawās gruntei pāhrdoht. Plaujas laiki tik dehlehm, kas no zītu aīnīm pēcīshās un preeksch kārīam Latvēšhu malodā wahrda truhkfī. „Wucherer” īauz wišas Wahzu walodā un īodesā wišu pāpīnam. Bet lai gan wahrda mums nau, pāshu tāhrpu īumis jau ar netruhfī. Ir mihiā Kursemīte mahk 40 prā-

žentes par gadu nemt no maſgruntnekeem — paſchu
brahſi!

Pee jauna dželsszeta no Tehrpatas us Tapšu ir eesah-
kušči strahdaht.

Pee eeksch-leetu ministerijas ir kommissija eezelta, kurai preekschlikums jaastahda, kā svehtijamas deenās pamīnāht un tā lauzeneelu wasaschanai tāhdās deenās rohbechas zelt. Šai komissija nu atraduše par wajadsgu, kā „Maskawas avīse” īno, IXtas datās 1046to likumu tā isskaidroht, ka ne-esoht aiseegts, kad Deews peeluhgts, derigus darbus strahdaht.

Anglijā tirgotaja firma Aleksander Kolley Manschestrī bankrotu taisījuse ar vahri par 20 miljonu rublu; Shand un beedri ar drusķu masak parahdu. Laikam wehl daschu zitu eerans īči atwarā.

Widsemes Landtags ir slegts 5. Junijā.

Dr. A. Buchholz, ilgu gadu Latveesku draugu beedri-
bas raststumvedeis, ir miris.

Tapat, kā lihds schim dselszszetu beedribahm, ir tagad ar
attlaus garainu un sehgetu fugu ihpaſchneekeem un dalihb-
neekeem laikds sanahkt un par sawahm leetahm pahrspreest.

Isgahjusčā gadā Kreevijā nahkusčas gatawas 1755 werstes dseliszela; libdī 1. Janvarim 1875 bija gatawa dseliszela pawisam Kreevijā: 17,422 werstes un 400 aūs.

Amerikas deenwischu dalā Jaun-Granadas walsti ir pilsehtis Rukuta zaur semes trihzefchanu ispohstichts. No 35000 eedishwotajeem ir 16000 galu dabujuschi.

Rihgas-Tukuma dſelſszelsch eefchoht pee Bilderlinnuiſchā pahr Leelupi un tad gar Leelupi uſ Majorenhof un Dubulteem, Karlsbad un Slohku. Stanzijas nahkſchoht: Bilderlinnuiſchā pee Bulawſka weesnijas un Jaun-Dubultōs. Peeturamas weetas buhſchoht: Majorenhofē, laikam netahl no laipas, Dubultōs, frohgam pretim, un warbuht ar kahdā weetā ſtarp Bilderlineem un Majorenhof. Tahlač buhſchoht stanzijs waj ori tik peeturamas weetas: Karlsbadē, Slohka, Kemerōs, Swahrdē un Tukumā. No Jaun-Dubulteem uſ Slohku ſemesdarbi jau eesahktli un ſechi werfts jau beiqtī.

Saimneezibas nodata.

Rahds wahrs par wairak ee wehrojameem
funkste=(mahfflas) mehfleem, it ihpafchi par
kaulumilteem un superfoßfateem.

(*Euryinomimus*).

Lihds 1840. gadam kauli tika apstrahdati tik mechaniski, bet weenigi zaur mechanisku apstrahdaschanu kaulus ir gruhti ta jaſmalkoht, — tähdā weidā pahrwehrst, ka preeksch winu derigakas un ſpezigakas darboschanas ir wajadſigs, tadehf kaulus jaſka pahrdedſinaht; dedſinatus kaulus nu gan ir eespehjams weeglaki un labaki jaſmalkoht, bet zaur dedſinaschanu pehdigeer jaude wiſas flahpelka dalaſ, kas preeksch ſtahdeem ar ir ſwarigas, tadehf tad ſemlohpjii ar ilgoschanohs gaidija us weenu zitu lihdselli, zaur ko buhtu eespehjams kaulus tähdā weidā pahrwehrst, ka tas preeksch ſtahdu weiksmiga-kas barboschanas nevezeeſchams.

1840. gadā ar teesfham flavenais Anglu ķimikis F. Libichs atklahja jaunu, toreis parīsam wehl nepasīstamu, bet ūvarīgu lihdseklī, — kaulu apstrahdašchanu ar sehra skahbi. Sehra skahbe ($H^2 SO_4$) faktītina ar weiksmi gruhti jaſmal-

kojamus faulus un pahrwed, winu fastahwà atrasdamohs, fossora skahbu kalki ($\text{Ca}^3(\text{PO}_4)^2$) stahdeem dauds weeglaki veenemama weidà. J. Libicha atklaahschana atrada few dauds peekriteju un drihs isplahstijahs neween paschà Anglijà, bet ari Wahzijà, Franzijà un zitur.

Tä, ka kaulu apstrahdaschano ar sehra skahbi it weegli katram isdarama, tad mehs ar sche ihsumā to apluhkoßim. Preßsch tahdas apstrahdaschanas der zeescha kaste no beeßem dehleem jeb ar fahds zits, schkidrumu zauri nelaisdams trauks, waj ar peedarbā jeb zitur kur pajumtē us klohnā jataifa, wißlabaki no purwa waj dahrfa ſemehm, paaugſtinajums, kas ze ſchi ar lahpſtu ja-apſit. Pa-augſtinajuma widū ja-atſtahj tik leela bedre, zit preßsch apstrahdaschanas nodohmata kaulu miltu wairuma ruhmes wajadſigs. Preßsch pa-augſtinajumu ſataiſſchanas newajaga nemt kalka un pelnu; pehdigee ſat'reiſ ſatur ohgles ſkahbas ſahlis, kuras fewi uſnem daudſ fehra ſkahbes, kadehl ar winas, ja pelni pa-augſtinajumā atrohdahs, daudſwairak ir waiſadſigs. Kauli naw janem weſeli, bet miltu weidā un jo ſmallaki tee buhs, jo labaki wini tiks no fehra ſkahbes pahrſtrahdati. Gelikti padſtilinajumā kaulu milti, — peenemſim 3 pudi, ja-apelej wiſpapreßsch ar 10—12 mahrz. uhdens, lai milteem buhtu bijis waiſadſigs walgums; pehz tam pamaſtinam japeelej 13 mahrzinas fehra ſkahbes, pee kam labi jajauz, dehl weenlihdſigas fehra ſkahbes iſdalischanaħs pa miltu wairumu. Drihj pehz tam milti no fehra ſkahbes darboschanahs tohp ſtipri karſti un ir dſirdama wahrischanahs, kas zelahs no atdalidamahs ohgles-ſkahbes (CO²). Pebz 24 ſtundahm atkal japeeleij 10 mahrz. uhdens un 15 mahrz. fehraskahbes, milti ruhpigi jayahrmaſa un tad wehl war peejaukt zit nezik ſmallku iſſijatu miltu, jeb ar bei teem, tas jaw no fehra ſkahbes pahrſtrahdati miltu wairums tulihu ruhpigi jaſajauz ar ſemi, no ka pa-augſtinajums fastahw: zaur ko rohnahs pulweram lihdſiga maſſa, kas ir pa lauku ar rohku waj ar lahpſtu weegli iſdalama.

Kimiks Heidens wairāk usteiz sagatawoschanu zeeschā fastē, jeb ar kahdā zitā ūchidrumu zauri nelaisdamā traufā. Pehz Heidena janem traufs no 250—300 kwartu leeluma, ja-eeber, wiñā sinams wairums, — peeneemsim 160 mahrz. kaulu miltu, kureem japeelej tik dauds uhdena, ka lai milti buhtu wideji mitri, pehz tam va dalahm japeedohd wajadfigs wairums sehra ūkahbes, — 32 mahrz. Tad jaukums ja-atstahj traufā uj kahdahm deenahm un wairak reisas kreetni japahrjauz; pehz ka ir milti ūkritisches un pilnigi gatawi preefsch islaifischanas. Bet ari pirma sagatawoschanas wiñse nav ūlktaka, jo daudī ūemkohpjī kaulu miltus tik pehz tahs apūrahda un saka, ka to atraduſchi var to labako.

Pehz Heidena apstrahdatus kaulu miltus mehs fastohpam
tirgoschanà sem ta wahrdq „superfossati.“

Zit man ir sinams, dandji no Balt. masgruntinekeem, kas ari kaulu swaru preeksj haweeem laukeem atsinujschi, ne- gribedami kaulu miltus waj superfoffatus, waj nu dahr- guma jeb tahluma pehz, no pilata pahrwest, falafa jeb sapehrl kaulus un leek tohs paschu dsirnawas famalt; tahi milti Deewam shehl arween ir deesgan rupji, kuru darbo- schanahs, ka jaw agraki redsejam, ir wahja, tadeht tad tahdeem semkohpjeem, kureem naw eespehjams kaulus waj tahluma jeb ar zita kahda eemesla deht no pilata pahrwest, dohdu padohmu, paschu dsirnawas miltus kaulus apstrah- daht ar sehra flabbi, ta ka to jaw redsejam.

Ohtra, semkohpjeem jo swariga kaulu sagatawo-schanas wihsse ir kaulu apstrahdaschana pebz Kreewu professora Engelhardta metodes.

Profeffors Engelhardts, dibinadamees us Iljenkowa atradeenu, ka schkidrums, kas satur 10 Prozent. uhdensigas kali apfahbes (GKO) nedelas laikä zeetus kaulus pahrwed mihlai lihdsigä massä, kurä foßfora skahbais kalkis, no ka ar pa leelakaidalai kaulu eespuids us stahdeem atlez, tais wiß-smalkakas dalinäs faktitees, dibinaja jaunu, it fewishki ewehrojamu kaulu apstrahdaschana wihsi.

Kauli fastahw is organiskahm buhthem (aseina) zeeshä jasaufumä ar neorganiskahm, pa leelakai datai foßfora skahbo kalki (Ca² (PO⁴)₂). Organiskas buhthes ir tahs, kas tura mineraliskas kaulu dasas stipri kohpä, zaur ko peedohd kauleem finamu stiprumu. Uhdensiga kali apfahbe zaur sawu spehzigu darboschanohs spehj organiskas buhthes faktibinaht, zaur ko ari mineraliskas buhthes, ka foßfora skahbais kalkis, teek tai wiß smalkakä weidä pahrwehrst; ta tad zaur uhdensiga kali apfahbes darboschanohs kauli tohp pahrwesti tadhä paßchä weidä, ka zaur gruhtu un ruhpigu malshchanu un isgarainoschanu, — istwaikoschanu.

Kauli faktihahs drihj un labi tik HKO iskaufsejumä no finama stipruma. Masak ka 8% kali faturedama schkidruma darboschanahs ir wahja jeb nemaß naw manama. Ar finamu wairumu uhdensigahs kali apfahbes (HKO) war faktibinaht tik finamu wairumu kaulu (1 mahrz. HKO us 15 mahrz. kaulu). Preeksch kaulu faktishanas nemaß naw waijadfigs tihrs uhdens apfahba kali iskaufsejums, jo katris schkidrums faturesch nemaß ka 8% minetas faweenoschanas preeksch tam ir derigs. Ta ka jasaufumä no potascha (K²CO³ ohgles skahba kali) kalka un uhdens pebz mas laika fataisahs HKO, tad ar tahds schkidrums kaulus ar weifsmi faktitina.

Ta mehs eelkäm stiprä faste, kubla jeb ar kahdä zitå schkidrumu zauri nelaisdamä traufkä, — peenemsim 12 pudu fadrupotu kaulu (no 1/2—1 werschoka gar.), jaukumä tohs ar 2 pudi dsehsta kalka (CaH²O²) un apleefim ar 20 wedreem uhdens, kurä ir iskaufsehts 1 puds jaufa, tihra, vahrdoch-dama potascha, tad pebz nedelas buhs manams, ka kaulu faktishanas jaw ir eesahkujees un pebz 2 nedetahm leelaka kaulu dala jaw buhs pilnigi faktitisees. Faktishanas laikä ar waijaga peeleet tad un kad padrußkai uhdens, lai jaukumä ne-isschuhu, bet nedauds, tas waretu faktishanai skahdigas buht. Wiß papreelsch faktihahs kauli, kas wairak atrohdahs traufkä dibinä; kad jaw deesgan leels wairums kaulu ir faktitees, tad tohs wajaga ta pahrjaukt, ka lai nefakrituscha wirskahria nahktu apfashä un faktituscha apfahscheja wirsü. Wisslabaki tas isdarams, kad pee tam leetajam dimus traufkä; dimus traufkä leetadami spehjam nefakrituscho wirskahrtu pilnigi eelikt dibenä, usbehrdami faktituschos kaulus ar wiß schkidrumu wirsü. Istukshotä traufkä waran eefahkt atkal jaunu kaulu wairumu apstrahdahi. Pebz tam kad kauli buhs ka waijadfigs faktituschees (bes kahdeem gabaleem), tad tohs ar war tuhlin preeksch mehfloschanas leetaht.

Ta grib kaulus sagatamoht leelä wairumä, tad lai sagatoshana lehtaki apeetohs, traufkä buhs japahrmiß ar bedri. Sausä weetä, sem pajumta, stipri mahlainä semä, jaisrdhk bedre, kurä seenas un dibens zeeshi janostumpa, tad ruhpigi jaisleek ar dehleem jeb keegeleem, waj, kas wehl

labaki, ar zementu. Tad bedre jaeleek finams wairums kaulu, par peem. 120 pudu, kas jasaufauz ar 20 pudu dsehstu kalki, ar leelaks wairums nefkahdè, un ja-aplej ar 200 wedru uhdens, kurä islaïs jeb iskaufsehts 10 pudu potascha. Pebz tam kad apfahschejais kaulu wairums ir faktitees, tad jasaufumä ir japahrmaisa, ta ka faktituschee apfahschejee kauli nahktu wirsü un wirsejee nefakrituschee apfashä. Un tad wehl ja-atstahj us kahdu laiku. Preeksch kaulu faktibinaschanas, ka jaw reis peeminejahn naw waijadfigs tihrs potaschö; winu war it labi pahrniht ar zitahm potaschu faturedahm buhthem, ka pelneem, ohglehm un talm lihdsigahm.

Pee pelnu leetaschanas, kas ar isnahk dauds lehtaki, ta ka muhju saimneezibäs labu pelnu netruhlest, buhs nepeezeescha mi eewehroht: ka pelneem waijaga fatureht nemasaß ka lihds 10% potascha. Zil prozentos potascha pelni satur ir it weegli fa-finams; ja-atstahj 1 mahrz. ispehtamo pelnu, kad ar us prasteem swareem, kas jasaufauz ar pusslohpw wahroscha uhdens, tad schkidrums, labi jasaufaukt, jaislaisch zaur zaur-laisdamo papihri un us papihra atlizchhas dasas wehl kreetni japahrmasga ar 4 pusslohpwem karsi uhdens un ja-islaisch zaur zaurlaideja papihri; traufkä tad atradisees wiß potascha wairums. Schi schkidruma tad waijaga kahdä traufkä us uguns isgarainoht, lihds kamehr traufkä paleek tik zeetahs, — jaufahs dasas, kas tad ar buhs ohglas skahbais kali jeb potaschs, tik netihra weidä. Pee isgarainoschanas tik waijaga eemehroht, ka lai schkidruma dasas nelehlatu pahri par traufkä malahm. Ja netihra potascha buhs masak ka 9—10 solotniku (1 mahrz. — 96 solot.) tad pee kaulu apstrahdaschana truhkstoßha potascha wairums japeedohd waj zaur tihra potascha waj ar zaur bagatalu ar potascha pelnu peejaufschananu. Ja pelni satur masak ka 10% potascha, tad kaulu faktishanas buhs gauschi wahja jeb tee nemaß nefakritisees. Us 1 puda kaulu janem 1 puds, nemasaß, ka 10% potascha faturesch, pelnu, bes teem wehl 6 mahrz. kalku un waijadfigs wairums uhdens. Ja pelni satur wairak ka 10% potascha, tad ar kaulu waijaga nemt wairak nela 10 pudu us 1 pudu pelnös faturedamaeess potascha. Kaulu faktishanas ar pelneem noteek tapat, ka zaur HKO. Peenemsim, ka mums ir labi behrsa pelni, fatureschli lihds 10% potascha un mehs ar teem gribam faktibinaht 10 pudu kaulu. Tad 10 pudus pelnu waijaga kreetni jasaufaukt ar 2 pudi dsehstu kalku, pebz tam stiprä muža jeb ar kahdä zitå traufkä jaeber fadrupoti kauli (no 1/2—1 wersch. garuma) un ja-apber padalahm ar kalku un pelnu jasaufumu; pee kam wajaga eewehroht, ka lai atlitzohs deesgan mineta jaukuma preeksch wirsejahs kahrtas, kurai waijaga buht lihds 3 werschoki beesai. Tad wiß jaukumä ja-aplej ar tik dauds uhdens (no 15—20 wedru), ka lai tas buhtu wideji walgans — mitris; jaukuma wajaga ari turpmak zaur uhdena peeleeschana kreetni mitra ustureht. Pebz 2—3 nedetahm, kad apfahscheja kahrtas ir labi faktitusches, massa japahrleek zitå traufkä, ta ka apfahscheja kahrtas nahk wirsü un tad wehl ja-atstahj us 2—3 nedetahm. Pebz scha laika notezeschanas massa buhs deesgan faktitusches, tad wina jailek is traufkä, ruhpigi japahrjauz un kauli wehl ar schkiveli jaasit jeb jaagreesch.

Kahdä proporzijä janem pelni, kauli un kalki, tad jasaufauz, ka kaulu janem 10 reis un kalku (dsehstu) 2 reis wairak par pelnös faturedamaess potascha wairuma; uhdens janem 15 wedru us katra puda pelnös faturedamaess potascha. Ta

par peem. ja pelni (behrsa) satur 10% potascha, tad us 100 pudem kaulu janem 100 pud. potascha, 20 pudu kalku un 150 wedru uhdens. Ja kalki ir ilgaku laiku gaifam atklahtā weetā stahwejuschi, tad wini fewi ir usnehmuschi zit nezik ohgles skahbes (CO_2), tadehk ar kalku ir janem wairak. Kaulu faktishanahs buhs fatreis vilniga, ja tik jaukumā buhs fataisjies deesgan stipris farms (HKO ijs-kausejums). Saprotams, ja pelni saturehs mas potascha, jeb pawisam ne, tad kaulu faktishanahs newar notikt. Kauli nesakritiess ar tad, kad fahrmam buhs eespehjams pa datai zaur bedres waj fastes feenahm notezeht. Preeschu un egli pelni satura gauschi masu prozentī potascha, tadehk ar tee newar tilt leetati preeksch kaulu faktitinaschanas. Behrsa pelni satura deesgan leelu wairumu potascha no 10—12% un ar weiksmi faktitina kaulus. (Janem us 100 pudu kaulu 100 pudu behrsu pelnu un 20 pudu kalku). Ziti lapu kohku pelni, ka leepu, alkchuu u. t. j. pr. satura dauds masak potascha, ka behrsa. Griku falmu pelni satura dauds wairak potaschu, ka wihas kohkusgas un tadehk ar to preeksch kaulu faktitinaschanas wajaga dauds masak. Us ik 200 pud. kaulu janem 100 pud. griku pelnu, 40 pudu kalku un 200 wedru uhdens; uhdena wehl sewischki wajaga peeleteet, kad kauli jaw sahk schuht. Sakrituschees kauli stahda mums preekschā irdenu, mihklai lihdsigu massu, kas fastahw no padalai jaw faktitushahm organiskahm buhthem (aseina) un no wis' smalkaka pulveri faktitusha fofoora skahba kalka. Sakrituschos kaulus leetā waj fausā waj skhidrā weidā. Preeksch skhidru mehflusagatawoschanas, kaulu massa kreetni jasajauz ar uhdeni jeb, kas labaki, ar suhdu fulu. Schahdā weidā ar teem aplej laukus un plawas.

Sausi mehfsli is faktitushahs kaulu massas, teek schahdā wihsē sagatawoti: kad kauli ir faktitushahs (bei fahdeem gabaleem), tad wihs, leelu amonjaka smaku atdalidams jaukums, jaismem is trauka jeb bedres, jasajauz ar truhdeem, waj smalku torfu, sahga skaidu un semes jaukumu, waj smalkeem suhdeem waj ar zitahm schahm lihdsigahm buhthem. Kad jaukums jasamet sem kahda pajumta guba un ja-atstahj tur us wairak deenahm. Zaur semju waj ar zitas minahm lihdsigas buhtes preejaukshanahs mehfslos teek fatu-rehts ohglesskahba samonjaks ($(\text{NH}_4)_2\text{CO}_3$) kas zitadi isgaistu. Pehz wairak deenahm massa kreetni japahrjauz, pee kam ja-peebet fausā semie jeb torfs un tad ja-atstahj us kahdahm deenahm. Un tad wehl kahdas reisās pehz ikkatram 3—4 deenahm kreetni japahrjauz, pee kam ar weenu peebet smalku semi waj torfu, lihds kamehr dabunahs weenlihdsigi sajaukis deesgan smalks pulvers, kas ir it weegli iskaishams.

Kaulu is garainoschana.

Schi kaulu apstrahdaschanas wihsē dibinajahs us to, ka kauli teek celihti zeeschi aistaishā trauka, kur us 1 kvadrat zoles speesch 35 mahrz. garainu. Zaur garainu speeschhanu us kauleem, vahdigee saudē sawu zeeschu buhwu, ta, ka tohs eespehjams it weegli samalzinah, bes tamara zaur garainu speeschhanu kauli saudē gandrihs wihs fewi faturedamahs taukus, kuri, ja naw atdaliti, sameenodamees ar ohgles skahbo kalki, istaisa neislaidamahs kalka seepes, kas stipri pretojahs gaiša darboschanai, zaur ko ar kauleem naw eespehjams drihs un weegli faktistees, ta tad kaulu isgarainoschana attahlina skahdigohs taukus un pehz winas ir warams kaulus labi un weegli fasmalkoht. Tā ka preeksch schihs

kaulu sagatawoschanas wihsē wajaga sewischkaas eetaiseis un ar winu tik kaulu tirgotataji nodarbojahs, tad mehs ar par fcho leetu wairak nerunasim.

Kaulu apstrahdaschanas ar truhdas faturedamu semi, suhdu-fulu jeb uhdenci.

Kam naw eespehjams vaschu dīrnawās maltus miltus apstrahdaht ar sehra skahbi, wajaga tohs wišmasak schahdā wihsē sagatawoht.

No leetus aissargatā weetā jataisa jaukums is truhdas faturedamas semes (kā dahrīa, purva u. t. pr.) un kaulu milteem, kas ja-aplej ar uhdeni jeb, kas wehl labaki, ar suhdu fulu, ruhpigi jasajauz un jatur weenadi mitrs, bet ne par dauds. Pehz mas laika is gubas pazelahs filts twaiks, kas leezina, ka kauli jaw eesahkuhschi puh; to vaschu ar war slehgt no is jaukuma atdalidamahs smakas. Tad un kad guba kreetni japahrlahpsto, tik nebeeschi, lai neufawetohs bes wajadības faktishanahs prozeffe. Ja pehz smakas buhs manams, ka puhschana eet gauschi stipri un atdala dauds amonjaka, tad dehi pehdīgā aisturejshanahs guba ja-apkrahj ar lihds 4 zoles beesu semes kahrtu (labaki truhdu semes) jeb ar ja-aplej ar uhdeni islaistu sehra skahbi. Pee kam pa leelakai dalai deesgan ir 1 jeb $1\frac{1}{2}$ mahrz. sehra skahbes islaistas 10—15 mahrz. uhdens preeksch amonjaka aisturejshanahs atdalidamahs no 3 pudi kaulu. Peejauzmas semes wairumu newar taisni nosaziht, tas atlez no faturedamahs wina truhdu wairuma, no miltu smalkuma un mitruma un ar no ta, zif laika jaukumam jagul, lihds tas tohp leetahts. Tadehk tad sagatawotajam pascham ir janosaka latras jaukuma datas wairums. Jo smalkali milti, jo wairak tohp leetata suhdu fula, jo wina stipraka, jo leelaka ir amnojaka smaka, jo wairak wajaga semes. Wisadā wihsē ir wajadīgs deesgan leels semes wairums deht amonjaka aisturejshanahs un kreetnas miltu fatrapeschanas. Tahda sagatawoschana weskahs wairak mehneschu.

Wasaru kaulu pahruhgshana eet dauds ahtraki, kā seemā; ja grib ar tā sagatawoteem mehfsleem pahasara sehju mehfslot, tad tohs wajaga raudīht sagatawot jau seemas jahkumā.

(Us preekschu turvinajuns.)

Derigakais deenestneeku mainas-laiks.

Latv. laikraksts ir daschadas dohmas issazitas un daschadi pahrspreests par deenestneeku mainas-deenas pahrzelschanu. Ar to ir usfahktis swarigs darbs, bet nau wehl pabeigts. Schinā laika kramam semkohpim gan buhs brihw, sawas dohmas issaziht un pee leetas lihds spreest; tadehk ari es mehginafschu, par to schē kahdu wahrdū runah.

Ne wis bes eemesla ir issazita wehleschanahs, deenestneeku mainas-deenu pahrzelt no Jurgeem: 1) us Mahrtineem, tad 2) us Swetschu deenu un 3) us Mahrijas pasludinashanas deenu 25. Merži. Cekam nu schohs preekschmetumus jo tuwaki upluhko, buhtu wihsirms skaidri un gaišchi japeerahda wainas, kā deht Jurgu deena tik lab preeksch semkohpem kā ari preeksch namnee-keem un amatneekem efoht ned eriga mainas-deena un tad buhtu jaismellē, kurihs no pirms minee-keem 3 termineem par wišderigako peenemams?

Manas dohmas par Jurgu mainas-deenas fliftumeem
no ſemkohyju pufes buhtu ſchibhs:

- 1) Jurgū deenās mainā eekriht tad, kad jau muhsū sem-kohpjēm lauku darbs ir eesabzees, un katra nokaweschana, kas tad mainas dehl noteek, ir ari aiskaweschana no lauku darbeem, kur semkohpim laiks dauds wehrtigaks, neka tanis deenās, kad uš lauka nau jastrahdā;

2) tāhdā laikā, kad lauku kohpschana jau sahkusehs, wai-jadīgs deenestneeku skaitis nekahdi wairs nau eespehjams papildiht, ja lihds tam kaut kahdu eemeeflu dehl nebij isdeweess to pilnigi sadabuht; bet deenestneeku jeb brīhvē palikušu kalpu dīshwēs weetas ir wišwairāk nešinamas un semkohpibas laikā nedrihkst laiku ar laušu meklešchanu un zitahm tāhdahm darischanahm pa-wadiht, tam jau preeksch ta laika maijaga notilt. Tani laikā ir ari lohti gruhti, deenestneekus no tāhda aypala pahrwest, kur deenestneeku pahraukums išrahdijses. Vižus ūchobs ūlikumus wairāk woi masāk ūjuht ari paſchi deenestneeki, kas paſchā labā darba-laikā palikuſhi bes weetas. Tomēr newarehs leegt, ka dauds derigaki buhs, kad mainas-deena paliks pawaſarā, ne kā kad to pahrzels uš rudenī. Nemeen arendatoreem, kam Jurgōs kontraktes beidsahs un ar jaunu semkohpibas gadu jaunī nem jauna weeta, deenestneeku skaitis jau preeksch jaunās weetas ušnemšanas ir jaapgahdā vilnigi, bet ari preeksch deenesta-nehmejeem un wālēnekeem, kas waſarā, kā ūkudras krahdamī, ūweem loh-pineem chdamo pehz paſcha patikschanas un eespehšanas ūgahdajuschi, ir jo lehtaki, pawaſari pahrmainitees, jo tee tad lohpu chdamo gandrihs jau išbarojuschi un to masumu, kas wehl preeksch lohpu ustura waijadīgs, war nowest, lihds uš jaunu weetu, wai ari pee jaunā ūaimneeka atrast;

3) mainas laikam agrā pawaſari ari tadehl weeta buhtu eeruhmejama, ka tad uhdēni wehl nau pahrpluhduſchi un zeli tik tāht išmirkuſchi, kā ūlikta Mai ari daudsreis ne-eespehjama braukschana. Ari atlīktu wehl laika deesgan to 2. p. minetu ūlikumu pahrwareht un lihds laukn darbu laikam ne ween deenestu atrast, bet ari deenestneekus sadabuht, ūreem tas preekschlaikā nebuhtu isdeweess. Pee tam wehl turu par waijadīgu peemineht, ka dehl labakas deenestneeku, kā ari deenesta ūamefleschanas waijadsetu ihsi preeksch mainas-termina pee pagastu waldibahm ihpaſchhus ūarakstus west. kur noteiktā deenā deenesta dewejam deenestneeku waijadība, kā ari deenesta nehmejam, kas deenestu grib dabuht, ja-usdohd, lai waretu pee laika ūfinatees un iſlihdsfinatees, ka wehlāk nau wairs nekahdi ūamekli. Tāhdi ūaraksti buhtu wedami, lai nu mainas-deenu uš ūchob,

Zaur zaurim nemoht vrecksh semkohpjeem Baltijā deenestneku mainas-laiks buhtu eezelams starp 1. un 25. Merzu. Zerejams, ka kad par šo leetu daschadi padohmi buhs ijsfaziti un žik nezik saweenoschanahs weendəs prahdōs panahkta, ari muhsu leelgruntneeki, ihvaſhi muishneneziba, sa- wōs landtagōs šo leetu nemis pahrfpreest un, ja ari atradihs par derigu, apšiprinaſhanu apgahdahs, ka lihdschinigu mainas-deenas eestahdijumu pehž waijadſibas waretu pahrgrohſiht.

Ar noluhku us deenesta deweju jeb fajmeeuku, ka ari us deenesta nehmeju jeb kalpu fahrtas labklahjchanas pazelschanu, vebz manahm dohmahm fahim brihscham zaur mai-nas-deenas pahrgrohsschanu newaretu wis wehl nefahdus fwarigakus labumus usrahdiht. Tagad, kur ari semneeks brihwibas auglus bauda, ir kattam teesiba, pascham par feni gahdaht; tadehi nepadohsees neweens warmahzibai, apspefchanai un tahdam deenestu dewejam, kas pahrmehratikai sawu labumu zaur deenestueku fweedreem luhko panahkt; bet brihwprahrigai, sawivaligai falhgjchanai padohsees, lai buhtu us semehm wai pilsehtä.

Mehs mašgruntneeki, kas ar muhsu kalpeem weenas un tahs paſħas tautas un kahrtas lohżekti, newaram gribieth, lai kalpu kahrta eetu atpakal sawā labklahfchanā; bet mums weens ohram roħku fneedsiht jaluhko uſ preekfdu tikt. Muhsu fajmneeziba jaluhko pajest uſ augħtaku stah-wolli jaur derigaku laiku, plawu un lohpu kohpschanu, ka eenahfchanu awti waitrojohs, un ka buhtu eespehjams kal-peem tagadejas lohnes mafsaht, tad wini joprohjam pehz pilsehta dsiħwes ne dsiħsees. Ne wiſi kalpi, kas semkohpi-bas darbus aħstahdami uſ pilsehtu eet dsiħwoht, lai kuma deħl to dara, betleelakka dala to dara, gribedami sawas eenahfchanas pawairoht, kas teem nau leedsams. Kad apdohmà, zif nabadsigi muhsu kalpi (runaju ġeit par prezeteem), ihpa-fxi dašħas muisħħas dsiħwo, kur tee tik knayi sawai familijsi u sturu nopolna un sawu galwas naudu ajsmaħxa, tad nemas nebuhs jabrihnahs. Ka tee pehz leelakas peñnas dsenahs. Għad-dashħana par-peeħħażżeq fuq il-kariera, bet tikkie kieni minn-hu. Sinam taħdha weetħas wini sawas darba speħkus ari pilnigi ne-isleċċa, bet tik ta ka redsedami laiku pawada. Tas gan ir ta darba-dwejja kieni ari paſħam strahdneekam par flisktu, bet f'eo flisktumu nenobeigs ne wiſs jaur mainas-deenās pahrzelħanu, bet tikai ar wina jaħnas paſħas iſniżżi aħħanu. ”)

*) Dohmu ijsfazishanu var fchō leetu wispaabrigi no fawas pufes aistawedam
ns weblati laiku, mehs fchō til turanu var waisadñgu veeminebt, ta mehs
nespehjam wis fchini weetā ar zeen. rakstilaju weends prahlos facetees.
Newaram leegat, bet pcc dajsheem leelgruntnieekem falveem est deegan
wahji; bet zaur zaurim nemobi muischiu falveem arween ir drohfschala
dibwe un ari drohfschala pahrtikuns, ne fa prezozjusfchamees mahju-falveem,
lo fainmeeki, winu familijas deob, lobvabi deeneestu neseem un fureem
tad ari daudzrelf til wasara vilna velna, fanehe teem var seemu newee-
nads darbs un rasfhem ort par rubui jagabda. Bit mums finams, tad
leelgruntnieek gan laitratib, gan faceshanu weenumebt dinams u to,
fawu falpa litseni vafvelabekt un starp darbu un lobni pareisu libdfswar
vanabkt, bet wai ari maigruntnieek to daru, newaram wis aplezinah.
Kad salibduunam jaunās muischiu falvu mahjas (kasares) ac mahju falpu
rubnehm, un pīrnaja nograntei deputatu ar beidiamajo cenabfchandam
zaur zaurim, iau newaram schaubitees, ta tas tainiba. Kad turvreti
muischius falpu bebrni pareisu neliyob aufsinati un ffehleti, tad pa leelsakai
dalai gan buks vafchu vezako waina, lo tafchū dñsimfunkcjem newereān
pahremet. Un zeen. rakstilais jan patš teiz, ta deeneis ir bribwyrabtiq
un fawvaliga nolisigungu vildifchana; lavebz tad muischiu folsi bribwyrab-
tiq un fawvaliga tabdu lishgumu usnem, kas teem var fliitumi? Un ja
wini zaur weetu un darba trubkunu pcc tam freestii, tad arkal gitam
wainu newaram doht, ta maigruntnieekem, kas nepregeteem vifschem vret
vrezeteem falveem pahrtcegsi leelas lobnes avfholia un iā neween prezeteobs
falvus no fewim arrakda, bet art, warbubi to nemai nefinadami, strab-
neeku trubkunu fazeet, kas pec mums nemaj newarenu bukt. Repregetes
vifschu paleek gadu no gada leynast un to ari — flinkali un dabregali,
eet haru barcem us vilseftahm un teob — „schwindlet.“

pahrwaldneku usluhko. Mumis jagahdā un jaruhpejahs, ka pee teem faimneekem un kalpeem, kam ta atshschana truhkst, ka wiſa ta darishchanu usnemchhanahs, kas deenestneku un faimneku peenahkamus apſihmē, tikai „eepreeksch labi apdohmatas un norunatas kumtrakteſ iſpilvifchana“ ir, ſchi atshschana zelabs un ka tahda iſpildifchana ar wiſlabako firds apſinu, neapniſchhanu, ſamanu un preeku weenam pret ohtru iſdarama.

Tas, ko kalps preeksch faimneeka labu waj ſliktu dara, nahk ari winam paſcham par labu waj par ſliktu, un tas pats jaſala no faimneeka. Tālab deenests nebuht nau wehrdſiga kalpoſchana, bet „brihwa falihguma iſpildiſchana.“ Ja no ſchi ari faimneeks un kalps pahrleezinasees, tad nebuhs faimneekam gruhti kalpu atraſt, un kalpi ſawu eerstu dſihwes un pelaas kahrtu neapfmahdehs un nemeklehs vēz ſawwaligas algadſcha un pilfehta dūhwes.

J. A. — Wirzawā.

Kreetus dehls.

Stahls if Latveesku dſihwes, no Lappas Mahrtina.

Leijas Osols preczajahs pa tam ar weenu wehl us ſawa kaimina mahju. Tas nenahza tam ne prahā, ka Peters Kalna Osola mahju pirkis, un winsch netizeja ari, ka Peteram buhtu til dauds naudas. Zaur zitem kaimineem ſimahd dabujis, ka Pehters no Rīgas pa wiſam pahnahzis, winsch domaja, ka tas no deenesta atlaiſts. Winsch mehdſa par Peteri runaht:

„Tas zilweks ir eemahzijees Rīga weegli dſihwot un par jaunkundſmu iſturetees, nu ir pahnahzis pee ſawa tehbrahla zeredams us ta palihdsibu; bet tas ir pats vliks nabags. Bet Jekaba deenā iſrahdiſees, ka es winu mahju no pirkſhu, un nahkamds Jurgos winus iſdſihſhu. Strahdneeks jau no ta zilweka wairi nebuhs, bet deedelneeks un pagastam par nastu. Wina nelaika tehws buhtu labaki darijis, kad tas buhtu ſawu dehlu no masahm deenahm pee arkla radinajis, ne ka ſkolā ſuhtijis. Bet tas bija lepnis un augſprahigs un zereja pee ſawa dehlinā ko leelu veedſihwot.

Kad Pehteram tika paſazihts, ko wina kaiminſch par to ſpreidis, tad winsch paſmehjahs tikai un atbildeja: „Katriis war par mani domaht ko winsch grib, to es newaru ne weenam aisleegt.“ Winsch ari nemas neiſturejahs kā tahds, kam labs kapitals un kas ko kreetnu mahzijees, bet rahdiyahs loti paſemigs un palihdjeja ſawam tehwbrahlam pee lauku-darbeem ſtrahdaht.

Jekaba deena bija atnahkuſe. Viſi pagasta ſaimneeki bija no dſimts-kunga uſ muſchu pawehſiti; jo tagad katram bija jaſala gala-wahrdš, waj ſawu mahju pirkis, jeb ne, un rokas nauda jaeemakſa. Leijas Osols gahja pirmais preekschā, iſfazzija, ka ſawu mahju pats pirkſchoht un eemakſaja 500 ruhluſ rokas-naudas. Tad nahza ziti ſaimneeki, no kureem daschi iſfazija, ka neſpehjoht ſawas mahjas pirkis, uſ ko dſimts-kungs teem mahjas iſfazija.

Pehdigij bija Kalna Osola kahrtu preekschā eet.

„Nu, Kalna Osol,“ dſimts-kungs to uſrunaja, „waj tu ſawu mahju pirkſi pats, jeb atdohſi to zitam?“

„Zeenigs leels-kungs — es gan neſpehju to pirkis, bet warbuht mans brahla dehls, ja Juhs to atwehlat. — — ?“

Leijas Osols bija to brihdi gaidijis un jau gataws uſ kaiminu mahju ſoliht. Bet kad kaiminſch ſawa brahla dehlu peemineja, tad tas farahwahs

(uſ preekschū turpinajums.)

Atbildes.

Rihdsencekeem. 7. Nr. Jums diwi deenas uokavehts ne viſ zaur redakcijas, bet zaur ekspedijas wainu. Efam gahdajuſti, ka tahdas juſchanas jo prohjam wairs neoteek.

S. P. — Gorkōs. Ar pateigibū ſanehmam un drihj iſleetaūm. Luhdjam, ſuhtat wehl, ja tik ween laika pecteek.

S. J. — Gorkōs. Kā redseet, ir jau uſnemts, ari turpinajuu pateikdanees ſanehmam un efam jau iſleetajuſchi. Zaur wehſtuli wairak.

K. J. — Gorkōs. Efam ar pateigibū iſleetajuſchi un luhdjam: neapnihtstat!

Wez-Sabtes ſemkohpibas ſkohlas zeenijamam direktoram Sintenis. Juhsu til mihligus kā ſvariņus vadohmus un pamahzschanas ar pateigibū ſanehmam, bet wehl jo wairak muhs eepreezinaja Juhsu laipna apſohlischna, ka Juhs ari uſ preekschū un it pastahwigi buhſet muhsu amata beedris, padohmu-deweis un lihdsstrabducks. Šinadami, ka Juhs jau Wahzemē ar leelu ſekmi ſemkohpibas laikraksteem par wadoni bijuschi un atſhdamai, kahdu ſwehbitu Juhsu dſila mahziba un uſzichtiga un nerindamahs darboſchanaus muhsu Baltijai uſuſchias, atrohdam apmeertinaschnu un jaunus ſpehkus pee uſnemta grubta, bet waiſabriga darba. Šanemeet „Baltijas ſemkohpja“ wahrdā wehl reiſ muhsu dſili juſtu pateigibū! Tad Jums ari ſinojam, ka Juhsu wehleſchanoħs labprah ſeepildidami no ſawas puſes Mayfartha fungam Frankfurte efam rakſiņiſchi, lai ſawu maſo kulamo maſhini drihjumā aifuhta uſ Wez-Sabtes ſemkohpibas ſkohlu, kur to ari ziti ſemkohpji mažiſees poſiht un warehs iſprohweht, kahda wehritiba tai preeksch maſgruntneefam.

K. K. — Burtn. Efam jau iſleetajuſchi. Drihsumā Jums wehl rakſiņum.

Atbildedamis redaktors un iſdewejs: G. Mather.

Sludinajumi.

Wadakſes Sudmala ſtrobga ir no P. van Deika (van Dyk) fabrika labakais

superfofsats

par to wiſlehtako zenu dabonams.

Seens

no ſchi gada plahwuma ic daſchadā wairumā pahdohdamas uſ ta fabrika grunts gabala pee Seenu muſchās.

Viſās grahmatu bohdēs dabujamas:

Baltijas ſemkohpejs

un wiſna ammats. Pēbz Wahzu ſemmes-faimneeka Ferdinand Breithaupt ſemkohpibas rakſteem latviſki farakſtibis no H. Blumberg. Maſka 75 ſap.

Viſchui grahmatina,

jeb: Ihsa pamahzschana kā bittes Kurſenimē un Vidzemimē jaſohvji, ſarakſtita no Dalbes mahzitoja H. Kuyffer. Maſka 20 ſap.

Mafas kūamas maſhines par 70 rubl., ari ar maſu gevelu; labibas mehtischanas maſhines, kas no veluhi tihri, ar 8 feeteem, par 35 rubl.; maſnus adlera-arkliſ, ar pahlaboru lemeſniži, kas garala un welenu wairak apgreeniſ, par 7 rubl.; Anglu superfofsatu ar lohti ſpehziņu daeboſchanobs, maſfes no 6 vudeem un 12 mahrz, par 3 rubl. 35 ſap. libds 3 r. 50 ſap., pēbz tam zik dauds pēbr, war daboht pee

4 Bieglera un beedra,

Rīga, vildečla Nr. 19.